

panekaan siihen suurinta painoa. Siis tässä suhteessa on meidän odotettava juuri näytelmäkirjallijoiltamme enemmän agitatsioonisia kappaleita ja ennen kaikkea selvää, luokkahenkisiä kappaleita. Silloin tulee kyllä näyttämöitäkin toivottu vaikutus, vaikkapa näyttelijät kehittäisivätkin ääntään ja puhe-ellimiään "porvarillisesti".

Koska тов. Hahl on mielestäni useissa kohdin kirjotustaan osannut iskeä juuri naulankantaan, ei ole tarpeellista ruveta niitä toistamaan. Pääasia on, että ne seikat, mistä on erimielistä, tulevat esille vedetyiksi. Mutta erästä seikkaa haluan muistuttaa miellin, koskapa tästä samasta asiasta on jo ennenkin mielipiteiden vaihtoa ollut, ehkenpä tulee edelleenkin olemaan. Se asia on mainitussa kirjotuksessa löytyvä "Huonoja paimenia"-juttu. Vaikka tämä kuuluukin niihin Hahlin kirjotuksen kohtiin, joissa olen yhtä mieltä hänen kanssaan, haluan siitä erikoisesti mainita. On ikävää, että sitä kappaleita on ollenkaan suomennettukaan näyttämöjämme varten ja vielä ikävämpää, että sitä on puhvattu hyvänä kappaleena. Se tosin on saanut ankaran arvostelun osakseen muutamissa paikoissa, missä sitä on esitetty, mutta tarpeeksi sitä ei ole vielä haukuttu. Voitanee väittää että hyvä on esittää sellaisiakin, voidaan yleisö erottaa hy-

vän ja pahan. Mutta sitäpä juuri ei volkaan näytelmiämme katsomassa käyvä yleisö, eikä edes useat näyttämöjemme työstä ensi kädessä vastamassa olevat henkilötökään. Kun nyt sitten kappaleita sellaista, kuin "Huonoja paimenia" oikein erikoisesti puhvataan työväen kappaleena, tulevat useat näytelmäseurat ottaneeksi sen aivan arvostelematta esitettäväkseen. Samoin yleisö katselee sitä meikäläisenä kappaleena, huomaamatta ollenkaan sitä, että se on juuri meikäläistä ajatussuuntaa vastaan. Jos tosiaankin, niin kuin Hahlkin sanoo, "Huonojen paimenien" jättämän vaikutuksen salsi käännetyksj niin, että tulisi näkyviin kappaleessa esitettävien anarkististen taistelutapojen löyhyys ja järjettömyys, niin sitten se menisi muklin. Mutta sitäpä siitä ei saa tekemälläkkään. Muutamilla näyttämöillä sitä on koetettu korjata siten, että aivan lopussa joku näyttelijä pannaan tunnustamaan, ikäänkuin kaikkien edestä, että Jean Rouillen ajama menettelytapa on väärä. Mutta sittenkään ei voida kokonaan muuttaa sitä vaikutusta, mikä jää kappaleen kaameasta lopusta viimeiseksi vaikutteeksi.

Toivottavasti toisetkin asiaan innostuneet toverit esittävätkä kyseessä olevista asioista mielipiteensä, sillä siitä on varmasti suurtakin hyötyä tälle mielestäni hyvinkin tärkeälle asialle.

E. Boman.

Naisliikkeen alkuvaiheet

Kirj. Hermann Schluter

New Yorker Volkzeitungin päätoimittaja.

(Jatkoa syyskuun "Säkeniin")

Oli kesä 1818. Erikoiset lainmääräämät poikkeustilat, jotka tähän saakka olivat olleet voimassa, oli nyt poistettu. "Habeas Corpus"-säätö, henkilökohtaisen vapauden perustuslaki Englannissa, oli jälleen asetettu voimaan. Uudistusliike kohosi taas pian korkealle. Lukuisissa kokouksissa vaadittiin vaali-oikeuden uudistusta. Te

ollisessa pohjoisessa, etenkin Lancashire'essa, alkoi taas vilkas liike. Eräässä sikäläisessä kokouksessa, Saddleworth'issa, painosti eräs puhuja, Samuel Bamford puheessaan, että reformikokouksessa läsnäolevilla naisilla piti olla oikeus äänestää ehdolla olevista ponsista. Tämä oli uusi aate, johon myöntyivätkin kokouksessa lukuisasti

edustetut naiset, jotka siihen asti kyllä olivat kuunnelleet, mutta eivät saaneet toimia kokouksissa. Myöskin miehet myöntivät ja kun ponnet ajettiin äänestettäväksi, pitivät naiset kätensä koholla yleisen iloisin melun vallitessa. Tästä ajasta asti äänestivät naiset mukana radikaalisissa kokouksissa miesten kera ja pian otettiin tämä tapa käytäntöön toisissakin järjestöissä, esim. hyväntekeväisyys- ja uskonnollisissa yhdistyksissä ja myöskin oli seurauksena omat naisjärjestöt naisvirkailijoinen ja naisjohtoinen.*)

Mutta naisten osanotto miesten valtiolliseen toimintaan ei rajoittunut pelkästään osanottoon kokouksissa. Sielläkin, missä oli itse taistelu käynnissä, kannattivat naiset miehiä. Historialliseen Petersfelden mielenosotukseen Manchesterissa v. 1819 ottivat naiset ja tytöt (työläisnaiset) lukuisasti osaa ja kun sotamiehet tunnetulla raa'alla tavalla hyökkäsivät kokoontuneiden kimppuun, puolustautui moni nainenkin rohkeasti. Eräs sankaritar, nuori vastaaninut nainen, joka hyökkäyksessä tuli haavoitetuksi, täytti esiliinansa kivillä ja piti hyökkääjät loitolla, kunnes kaatui selälleen. Eräs ratsusotilas tuli tässä tilaisuudessa pahoin haavoitetuksi ja saatuaan tiiliskiven palan päähänsä kaatui hevosen selästä. Otaksuttiin, että tuo nuori nainen oli heittänyt tämän kiven.*)

Naispuhujien lukumäärä Englannin valtiollisessa ja yhteiskunnallisessa liikkeessä 19 vuosisadan ensimmäisellä neljänneksellä ei suinkaan ollut pieni ja monia heistä kuunneltiin mielellään. Salfordis-

sa toimi erään puusepän, James Morrisonin leski v. 1835 jälkeen monta vuotta sosialistisena agitatorina; hänen miehensä oli ollut tärkeänä toimihenkilönä ammatillisessa liikkeessä 30 vuosikymmenen alussa.

Oikeudessa puolsivat silloiset naiset reippaasti asiaansa. Useimmiten joutuivatkin naiset ja tytöt oikeuteen agitaationityöstään. Marraskuussa 1830 ilmoitti eräs työläisnainen oikeuden edessä, että hän oli käyttänyt seuraavaa sananpartta:

”Oi korkea jumala, lähetä alas rakkautesi, leikataksemme ylhäisten ihmisten kurkut poikki miekoilla, niin terävillä kuin sirpit, sillä he ryöstävät köyhiltä ravinnon.”

Myöskin ammattiliikkeessä esiin tyi pian englantilaisia työläisnaisia. He ottivat huomattavasti osaa lakkoliikkeeseen, joka v. 1834 valtasi koko Englannin ja heitä kuului kymmeniä tuhansia ammattiliittoihin. Tehdas-töyläisnaiset muodostivat oman unionsa. Lontoon suurten pesulaitosten pesijätäretkin järjestyivät. ”Grand National Consolidated Trades Union”, joka silloin muodostui, käsitti useita naisosastoja, joitten jäsenet työskentelivät useissa eri ammateissa. Siivojattaret, naisräätälit, puutarhatöissä olevat naiset olivat järjestyneet. Tämän ajan lukuisiin lakkoihin ottivat naiset lukuisasti osaa ja paikoittain jättivät he miestovereinsa kera työt jo silloin taistellakseen kahdeksantuntisen työpäivän puolesta. He eivät ainoastaan ottaneet osaa työläisten järjestöihin ja taisteluihin, vaan koettivat myös saada naistoverinsa maan kaukaisissa osissa yhtymään järjestöihin. Niinpä kääntyivät v. 1838 englantilaiset kutojattaret Skotlannin toverittarien puo-

*) Bamford, Life of a Radical, II, siv. 141 f.

*) Bamford, Life of a Radical, II, siv. 158.

leen ja vaativat, että he liittyisivät ammattijärjestöihin.

Kun v. 1838 Englannin työläiset uudelleen korottivat äänensä vaalioikeuden laajentamisesta ja kun heidän vaatimuksensa esitettiin kirjalehtisessä, "Charte'ssa", josta Englannin ensimmäinen suuri valtiollinen työväenliike — Chartistit — sai nimensä, silloin oli jo Englannin naistyöntekijättärillä huomattava julkinen toiminta takanaan. Ei siis ihme, että "chartea" laadittaessa otettiin huomioon työmiesten suhde naisiin. Tämän Charten ensimmäisessä ehdotuksessa oli vaatimus, että vaalioikeus oli ulotettava naisiin. Mutta se pyyhittiin jälleen pois, koska komitean useat jäsenet olivat sitä mieltä, että tämä vaatimus voisi vahingoittaa miehiä saavuttamasta äänioikeuden.

"Charten" julkaisemisen jälkeen tuli jälleen kuuluville vaatimus, että "Charteen" lisättäisiin vaatimus naisten vaalioikeudesta. Tätä vastaan taas nousi ääniä, että se voisi vahingoittaa "Chartea".

Naisoikeuksien laiminlyöminen ei kuitenkaan pidättänyt työläisnaisia ottamasta osaa agitationiin, kun tämä alkoi kehittyä. Monessa paikassa perustettiin "naisten valtiollisia liittoja", jotka lukuisasti ottivat osaa mielenosoituksiin, kokouksiin, vapaaksi päästettyjen vankien toimeenpantuihin kunnioitustuksiin jne. Syyskuussa 1838 kertoi erään sellaisen poliittisen naisyhdistyksen puheenjohtaja Birmingham'issa, että 1300 naista oli jo liittynyt järjestöön. Länsi-Englannissa, johon Lontoon työväenyhdistys oli lähettänyt agitattori Vincent'in, olivat naiset erittäin innostuneita. Bath'issa toimivat naiset kokouksen, mihin, paitsi puhujaa Vincent'ia, oli pääsy ainoastaan naisilla. Neljätuhat-

ta osanottajaa oli saapunut ja heidän joukossaan yksi mies, joka oli pukeutunut naiseksi. Mutta hänet tunnettiin ja karkoitettiin heti pois salista. Naisten innostus toisinaan oli niin suuri, että he antoivat arvokkaita lahjoja puhujalle tai vapauteen lasketulle vangille. Useimmiten naiset toimittivat kokouksissa puheenjohtajan tointa. He allekirjoittivat ahkeraan anomuksia ja erittäinkin yksi anomus, joka 10 huhtik. 1848 jätettiin parlamenttiin, oli saanut satatuhatta ja enemmänkin Englannin työläisnaisten allekirjoitusta.

Samoin kuin työläisnaiset ennen charten judistamista, niin myös chatistinaiset ottivat osaa taisteluihin, joissa heidän miehensä oli lyöty takaisin. Kun v. 1839 Sheffield'issa oli puhjennut levottomuuksia, vangittiin siellä eräs nainen Holberry, joka oli tullut chartistiagitattoriksi. Vuonna 1842 kesän levottomuuksien aikana Prestonissa kantoivat työläisnaiset esiliinassaan kiviä miehille, jotka niitä viskelivät talojen yli toiselta kadulta marssiviin sotamiehiin.

Samaan aikaan näyttivät Bradfordin naiset erikoisen huomattavaa osaa. Lakossa olevien työläisten suuri joukko oli kokoontunut 14 p. elokuuta Bradford'in suolle. Seuraavana päivänä marssittiin Halifaxiin, saadakseen siellä olevat tehtaat seisomaan. Tuhansia naiskutojattaria, kurjasti puettuna ja suurimmaksi osaksi avoaloin, marssi työmiesten joukossa. Kapinalaki luettiin ja käskettiin työläisten hajaantumaan. Naisille, jotka tunkeutuivat mieslakkolaisien ja sotilaitten väliin, huudettiin sotamiesten puolelta: "menkää kotinne!" johon työläisnaiset huusivat vastaukseksi: "Meillä ei ole mitään kotia! Ampukaa vaan, jos uskallatte!" ja sitten alkoivat he

laulaa sotalauluansa "uniohymniä", missä juhliittiin työn asiaa ja missä kuolema vapauden puolesta oli asetettu halutuksi päämääräksi.

Monta vangitsemista tapahtui, mutta lakkolaisten joukko kulki eteenpäin pitääkseen iltapäivällä toisen kokouksen, johon otti osaa 15,000 ihmistä. Naiset olivat hyvin kiihtyneet ja kuultiin, miten he koettivat saada miehet taipumaan mennäkseen ryntäykseen vankiloita vastaan, joihin aamupäivällä oli suljettu vangitut.*)

Myös v. 1847 ja 48 kuohunta-aikoina oli chartisti-naisilla tärkeä osansa kokouksissa, agitationissa ja levottomuuksissa. Ja taas Bradfordissa vangittiin huomattava chartisti-nainen Mary Mortimer, jota oikouden edessä syytettiin siitä, että hän oli muka kiihottanut työmiehiä käyttämään aseita ja uhanut ampua poliisia, jos hänet vangittaisiin.

Kaikissa chartistien lausunnoissa, yhtä hyvin kirjallisissa kuin suullisissa huomaa heidän kunnioitustaan naisiin ja heidän oikeuksiinsa. He pitivät naisia tovereinaan, jotka kuuluivat heidän riveihinsä, jotka täytyi saada mukaan asiaan, joista täytyi saada taistelutoverit.

Chartistien kirjallisuudessa on naisella huomattava osa. Eräs nainen sepitti runon "vapauden leijona", joka oli omistettu O'Connor johtajalle ja jota oli laulettu hyvin paljon Leicesterin ja sen ympäristön chartistien kokouksissa. Chartistien lentolehdissä yhäti osoitetaan naisen asemaa yhteiskunnassa ja liikkeessä. Eräässä Lontoon työväenliiton kirjelmässä Amerikan työläisille, kirjoittaa William Lovett esim.: "Me tahdomme kehittää lastemme äitejä kasvattajik-

si, jotka pystyisivät edistämään valtiollisia ja yhteiskunnallisia rientojamme, keskustellen heidän kanssaan ja luennoiden heille kaikista asioista, joita tunnemme. Ja siten hyvyydellä ja antautuvaisuudella koetamme tehdä heidät vertaisiksemme tiedossa ja onnekkudessa emmekä tahdo pitää heitä yksinomaan kodin juhtana ja himojemme orjina.**)

Toisessa paikassa selittää Lovett, että naiset ja lapset ovat liikkeen suurimpana esteenä niin kauan kuin heillä ei ole tietoja omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Tietojen levittäminen heille olisi paras keino asian edistämiseksi. "Siksi, lukekaa heille, puhukaa heille, opettakaa vaimojanne ja lapsianne poliittisesti ja siveellisesti, sallikaa heidän niin paljon kuin mahdollista ottaa osaa teidän huvituksinne, kuten heidän täytyy ottaa osaa suruihinne ja he pian oppivat pitämään arvossa teidän ponnistuksianne ja tulevat tuntemaan samaa maansa vihollista kohti kuin tekin.**)

Chartistisissa lentolehdissä viitataan yhäti naisten oikeuksiin. Esim. F. Lamenaissä (Modern Slavery) kirjasessa painostetaan naisten orjuutta, mottona siinä on Shelley'n sanat: "Can man be free if woman be a slave?" Siinä sanotaan mm.: "Naiset eivät pysty käyttämään valtiollisia oikeuksiaan! — Miehet! Mikä tekee teidät heidän kykyjensä tuomareiksi? Raaka voimako? vai henkinen ylevämyyys? Sama raakuus, sama vihamielisyys voisi oikeuttaa sortajaa, tai muutamia etuoikeutettuja arvostelemaan sinun kykyjäsi, sinä vapauden kaihoja!"

*) William Lovett, "Life", London, 1876, siv. 134.

**) Address to the Workingmen's Associations. Lovett. siv. 94.

*) Peel, Rising of the Luddites, siv. 155.

“Ja edelleen: Naiset eivät kaipaa tuota vapautta. — Sitä kurnjempi on heidän tilansa. Meidän täytyy opettaa heitä vaatimaan vapautta, meidän täytyy neuvoa heille ensimmäinen askel sen saavuttamiseksi.”

“Mutta naisten valtiollinen vaalioikeus ei ole miehelle mieluinen. — Ja milloin on vaalioikeuden laajentaminen näyttänyt tyrannille toivottavalta?!”**)

Tästä nähdään, että Englannin työväenliike vaati naiselle samoja oikeuksia jo kauan ennen kuin oli uskallettu porvarillisissa piireissä kohottaa ääntä sen puolesta.

Ja vielä liikkeen taantumisen aikana oli chartisteilla aina esillä vaatimus naisten ja miesten tasa-arvosta. V. 1852 julkaisi Ernest Jones “Notes of the People’s” neljä kirjaa, jotka hän nimitti “Woman’s Wrongs” ja missä hän koettaa kuvata yhteiskuntajärjestelmämme vaikutusta kotipiireihin kaikissa luokissa: työläisnainen, nuori siivotajar, kauppiaan vaimo, ylhäinen nainen.

Johdannossa painostaa Jones, että “jokaisella yhteiskuntajärjestyksellä on omat erikoiset kotikärsimyksensä, jotka johtuvat yhteiskuntajärjestelmän erikoisuuksista. Tämä kärsimys kohtaa ennen kaikkea miestä, mutta sitten myös naistakin. “Mikä vääryys! Yhteiskunta laitoksissaan ei pidä naista minään ja kuitenkin laskee hänen niskalleen suurimmat kärsimykset johtuneina järjestelmästä, jossa hänellä ei ole mitään sanottavaa. Raaka voima pakottaa hänelle lait — ja siveellinen voima pakottaa hänet tottelemaan niitä”.

“Siksi minä tahdon kohottaa esiripun tuon vääryyden edestä,

joka naiselle tapahtuu, tahdon näyttää, mitä hän kärsii sydämessään, miten yhteiskunta sitä kohtelee, mitä yhteiskunta sille tekee, mihin yhteiskunta hänet jättää.

“...Jos minä luon kuvan, joka teitä kauhistuttaa, joka sydäntäni kouristaa, minä en sille voi mitään, se on totta. Sellainen on maailma, joka teitä ympäröi, sellainen on maailma, joka teidät on luonut, sellainen on maailma, jota te autatte edistymään. Eteenpäin! Koettakaa ja muuttakaa se ja aloitakaa kodista!” —

Samoin kuin Jonesille jo tulee yhteiskunnallinen ajatus selvemmin ilmi, ja työväenkysymys tulee valaistuksi uusimmassa socialistisessa valossa, niin myös naiskysymys, jonka arvostelamisessa esiintyy yhteiskunnallinen pohja räikeämmiin kuin hänen edeltäjillään.

Samoin kuin uusi sosialistinen liike, niin piti myöskin chartistiliike naisen tasa-arvoisuutta aivan luonnollisena vaatimuksena. Nainen, joka oli heitetty maailman markkinoille, joka oli asetettu tehtaassa ja työpaikoissa rinnakkain miehen kanssa, aivan yhtä alttiina köyhälistöelämän monille kärsimyksille kuin mies, hän voiti köyhälistöläiseksi tultuaan oikeuden olla miehen toverina, kanssataistelijana, oikeuden, jota perheyhdyselämä ennen teollisuuden kehittämisestä ei ollut antanut. —

Samoin kuin Ranskassa katosi naisliike vallankumouksen kanssa, niin Englannissakin hävisi tämä naisliike ensimmäisen suuren valtiollisen työväenliikkeen kera. Se kohosi vasta sen jälkeen, kun Suur-Britanian työväenliike jälleen heräsi nuteen elämään.

Sama taloudellinen pohja, joka kehittää työväenliikkeen, kehittää myös naisliikettä.

(Loppu.)

***) “Modern Slavery”, by F. Lame-nais. I. Watson, London, 1840, siv. 30—31.